

การบัญชีตามความรับผิดชอบต่อสังคมกับการบัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อม ของผู้ประกอบการในยุคปัจจุบัน

SOCIAL RESPONSIBILITY ACCOUNTING AND ENVIRONMENTAL ACCOUNTING OF ENTREPRENEUR IN THE PRESENT DAY

จริยา รอดจันทร¹, ไพโรจน์ พรหมจีน¹ และรุ่งอรุณ ดวงจันทร์¹
Jariya Rodjun¹, Phairote Promchin¹ and Rungarun duangchan¹

Received : 1 May 2020

Revised : 11 January 2021

Accepted : 26 January 2021

บทคัดย่อ

การบัญชีตามความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นความพยายามอย่างหนึ่งของกิจการที่จะนำเสนอข้อมูลต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย กลุ่มบุคคลเหล่านี้มีสิทธิโดยชอบธรรมที่จะรับรู้ข้อมูลของกิจการตามสมควร แนวคิดของการบัญชีตามความรับผิดชอบต่อสังคม จึงได้พัฒนาให้เกิดการบัญชีและการรายงานในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น และการบัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อมเป็นการบัญชีที่ให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมเพื่อรายงานเกี่ยวกับต้นทุนและผลประโยชน์อันเกิดจากกิจกรรมขององค์กรที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน ทั้งที่เป็นข้อมูลด้านการเงินและข้อมูลที่ไม่เกี่ยวกับการเงิน เนื่องจากผลกระทบของปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นสำคัญต่อภาพลักษณ์องค์กรที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการนำมาตรวจสอบและควบคุมอย่างจริงจัง การนำบัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อมมาใช้ในธุรกิจสามารถสื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกทราบถึงต้นทุน และหนี้สินด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อประโยชน์ในการบริหารองค์กร ประกอบกับองค์กรสามารถสะท้อนถึงจิตสำนึก ความรับผิดชอบต่อที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนขององค์กรต่อไป

คำสำคัญ: การบัญชีตามความรับผิดชอบต่อสังคม การบัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อม ผู้ประกอบการ

¹คณะบัญชี มหาวิทยาลัยภาคกลาง จังหวัดนครสวรรค์
Faculty of Accounting The University Central of Thailand
*ผู้นิพนธ์ประสานงาน E-mail: rodjun2511@gmail.com

ABSTRACT

Social Responsibility Accounting relates to the effort of the company to report information to stakeholders. These stakeholders have rights to know the company information as appropriated. Environmental Accounting is an account that focus on disclosure of environmental information (both financial and non-financial information) with an aim to reporting on cost and benefits arising from activities of the organization which have affected the community. Since the environmental problem has vast impact on the organization's image, it is necessary to examine and control seriously. By using environmental accounting in business, the organization can outreach to both internal and external parties on its costs and liabilities. This also benefit for organization management. In addition, the organization can reflect its consciousness of responsibility towards the social environment which considered an important factor influencing sustainable existence of the organization.

Keywords: Accounting Social Responsibility, Accounting Environmental Responsibility, Entrepreneur

บทนำ

ปัจจุบันการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมในหลายประเทศทั่วโลกได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมระบบนิเวศ (จิรภัทร คงสังข์, 2551) และในประเทศไทยเองก็เป็นประเทศที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นปัญหามลภาวะทางอากาศปัญหาคุณภาพน้ำปัญหาขยะและกากพิษซึ่งส่งผลกระทบต่อชุมชนและประเทศชาติเป็นอย่างมาก (ดวงมณี โกมารทัต, 2548) จากการรับผลของมลพิษและความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้สิ้นเปลืองเวลาและงบประมาณเป็นจำนวนมากในการจัดการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ดังนั้นกิจการพยายามนำแนวทางสำหรับการบัญชีตามความรับผิดชอบต่อสังคมมาเป็นส่วนหนึ่งของกิจการที่จะนำเสนอข้อมูลต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มบุคคลเหล่านี้มีสิทธิโดยชอบธรรมที่จะรับรู้ข้อมูลของกิจการตามที่เปิดเผย

แนวคิดของการบัญชีตามความรับผิดชอบต่อสังคม จึงได้พัฒนาให้เกิดการบัญชีและการรายงานในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น เช่น งบมูลค่าเพิ่ม การบัญชีสิ่งแวดล้อม การบัญชีสำหรับความยั่งยืน การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับพนักงาน (ศิลปพร ศรีจันเพชร, 2553) ส่งผลให้นักบัญชีได้นำวิชาชีพไปปรับใช้ในกิจการในส่วนของความรับผิดชอบต่อสังคม ที่ต้องนำข้อมูลข่าวสารเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพหรือข้อมูลด้านการเงิน (Financial Information) และด้านอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับด้านการเงิน (Non-financial information) มาบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลสูงสุด

ผู้ประกอบการต้องยอมรับว่าตัวเลขกำไรและส่วนประกอบของกำไร ณ ปัจจุบัน ไม่ใช่จุดมุ่งเน้นเบื้องต้นของการรายงานทางการเงินเท่านั้นหากต้องมองถึงผลกำไรและการเติบโตขององค์กรเป็นหลักเพื่อให้เกิดความยั่งยืนขึ้นมาพร้อมกับผลกำไร จึงเกิดแนวคิดการบัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อม

ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการบัญชีตามความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการเพื่อให้องค์กรสามารถทำกำไรได้ในระยะยาว อีกทั้งจากการที่โลกของเราปัจจุบันมีการเชื่อมต่อด้วยเทคโนโลยีไร้สายโดยการเชื่อมต่อนวัตกรรมได้สร้างตลาดใหม่และโฉมหน้าอุตสาหกรรมและสังคมโดยทำให้เกิดผู้ประกอบการกลุ่มใหม่ ๆ ซึ่งไม่เพียงเป็นผลมาจากการให้ประโยชน์จากเทคโนโลยีใหม่ ๆ แต่ยังรวมถึงการพัฒนาารูปแบบธุรกิจใหม่ ๆ และการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเดิมในรูปแบบใหม่ คนจำนวนมากสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์หรือการบริการได้ง่ายขึ้นกว่าเดิม สามารถสร้างความเติบโต ให้กับองค์กรธุรกิจอย่างยั่งยืน โดยอาศัยการใช้นวัตกรรมและการสร้างความแตกต่างจากผู้นำตลาด การเข้าสู่ตลาดใหม่โดยนำเทคโนโลยีใหม่ และรูปแบบธุรกิจใหม่มาใช้ ผู้ประกอบการ มักจะพึงพอใจกับการทำธุรกิจรูปแบบเดิม ๆ และอาจไม่ตระหนักถึงภัยคุกคามจากคู่แข่งที่มีความสามารถด้อยกว่า แต่ในวันที่คู่แข่งเหล่านั้น ประสบความสำเร็จ สามารถปรับปรุง พัฒนาตัวเองให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนถึงจุดที่สามารถหันมาแย่งลูกค้ากับรายใหญ่ได้ (เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ, 2560)

ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมว่าก่อให้เกิดต้นทุนและมีความยุ่งยากในการดำเนินงานมากกว่าองค์กรธุรกิจส่วนใหญ่ (อิสริยา โชว์วิวัฒนา, 2557) แต่ในความเป็นจริงแล้ววิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นกิจการที่มีอิสระ และมีการสื่อสารภายในองค์กรที่รวดเร็วเนื่องจากโครงสร้างองค์กรมีความซับซ้อนน้อยจึงสามารถปรับตัวและมีการดำเนินงานที่ยืดหยุ่นได้ดีตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (อิสริยา โชว์วิวัฒนา, 2557) ดังนั้นภาครัฐจึงควรส่งเสริมผู้ประกอบการธุรกิจขนาดย่อมในประเทศไทยให้เห็นถึงความสำคัญ และประโยชน์ที่องค์กรจะได้รับ ซึ่งจะส่งผลให้ธุรกิจมีการเติบโตอย่างยั่งยืนต่อไป (ปกรณ์ อุดมธนะสารสกุล, 2561)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ประกอบการต้องพัฒนาความรู้และทักษะทางวิชาชีพบัญชีที่เกี่ยวข้อง ให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยการสร้างมาตรฐานและคุณภาพในวิชาชีพบัญชี เพื่อเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมของผู้ประกอบการ รวมถึงมีความรับผิดชอบต่อสังคม ในองค์กรและต่อชุมชน รวมถึงผู้มีส่วนได้เสียต่อองค์กรทุกกลุ่มในภาพรวมทั้งหมด เพื่อความยั่งยืนของธุรกิจโดยรวมในยุคปัจจุบัน และอนาคตต่อไป

แนวคิดและความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคม

แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility: CSR) ได้เกิดขึ้นมานานกว่า 200 ปี โดยอดัมสมิธนักเศรษฐศาสตร์และนักปรัชญาที่มีชื่อเสียงในศตวรรษที่ 18 ได้แสดงทัศนะถึงแนวคิดดังกล่าวไว้ใน "An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations" ว่าความต้องการหรือความปรารถนาของสังคมสามารถพบกับสิ่งที่ดีได้โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและสังคมกับองค์กรธุรกิจและจากคำกล่าวที่ว่า "It is not from the benevolence of the butcher, the brewer, or the baker that we expect our dinner, but from their regard for their own interest." คำกล่าวนี้แปลได้ว่า “มันไม่ใช่ด้วยความเมตตาากรุณาของคนขายเนื้อ คนหมักสุรา และคนอบขนมปัง ที่ทำให้เรามีอาหารค่ำในวันนี้, หาก แต่เป็นเพราะพวกเขาเหล่านั้นทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความสนใจ ความต้องการของตนเอง” และคำกล่าวนี้ได้กลายเป็นที่มา และแรงสนับสนุนแนวคิดพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคมที่ผู้บริโภคได้ทราบเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์

ทางสังคมในการสร้างความมั่นคงของประเทศรวมถึงการพัฒนาประโยชน์ให้กับสังคมส่วนรวม (Bilson, 2017) เช่นเดียวกับทัศนะของ Henriques (2003) ที่ได้ให้ความเห็นว่าการทำ CSR มีมานานเช่นเดียวกับระยะเวลาดำเนินงานของธุรกิจโดยเห็นได้จากการดำเนินงานของ บริษัท อีสท์อินเดียที่เริ่มดำเนินการในศตวรรษที่ 17 และได้ดำเนินการโดยใส่ใจในเรื่องของสวัสดิการแรงงานมนุษย์มานานกว่า 150 ปี หลังจากถูกต่อต้านในการใช้แรงงานทาสมาก่อนหน้านั้น

คำนิยามของ Corporate Social Responsibility (CSR) ซึ่งในภาษาไทยมักจะใช้คำว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ยังคงอยู่ในขอบเขตของแนวคิดที่เกิดขึ้นในช่วงแรกโดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ 60 ที่รูปแบบของ CSR เริ่มเป็นที่รู้จักจากการมีความคิดถึงประโยชน์ส่วนรวม นอกเหนือจากเศรษฐกิจและกฎระเบียบต่าง ๆ (Meehan, Meethan & Richards, 2006) ดังเช่น Carroll (1983) ได้แสดงทัศนะว่าความรับผิดชอบต่อสังคมเกี่ยวข้องกับกฎระเบียบในการดำเนินงานทางธุรกิจ เช่น ผลกำไรทางเศรษฐกิจ กฎหมาย จริยธรรมและการสนับสนุนทางสังคม

Waddock (2014) และ Matten & Crane (2005) ได้แสดงทัศนะว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนเกิดจากการรวมตัวขององค์กรธุรกิจจาก 170 แห่งทั่วโลกที่มีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนควบคู่ไปกับการดำเนินธุรกิจที่มุ่งแสวงหาผลกำไร ได้ให้คำนิยามของ CSR ใน CSR: Meeting Changing Expectation หน้า 3 ไว้ว่า คือ ความมุ่งหมายอย่างต่อเนื่องขององค์กรธุรกิจเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจในขณะเดียวกันก็มีการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของพนักงานและครอบครัว เช่นเดียวกับชุมชนและสังคมในวงกว้างในขณะที่คณะกรรมการวิชาการยุโรปได้นิยามว่า CSR คือ การที่องค์กรมีความรับผิดชอบต่อสังคมและการปฏิบัติที่นอกเหนือไปจากข้อบังคับกฎระเบียบทางกฎหมายและเป้าหมายทางธุรกิจโดยเพิ่มความใส่ใจในสังคมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้มีส่วนได้เสียด้วยความสมัครใจ (World Business Council for Sustainable Development: WBCSD, 2017) นอกจากนี้องค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for Standardization: ISO) ได้นิยาม CSR ว่าเป็นการดำเนินงานขององค์กรที่ตอบสนองต่อเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเน้นประโยชน์ไปที่คน ชุมชน และสังคม โดยองค์กรต้องทำด้วยความสมัครใจ และผู้บริหารองค์กรจะต้องมีบทบาทในกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถวัดผลได้ในทางเศรษฐกิจและสังคม

The Office of the Securities and Exchange Commission (2017) ได้นิยาม CSR ว่าเป็นการดำเนินธุรกิจภายใต้หลักจริยธรรมและการกำกับดูแลกิจการที่ดีควบคู่ไปกับการใส่ใจและดูแลรักษาสังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนโดยธุรกิจครอบคลุมถึงการประกอบการทุกประเภทที่มุ่งแสวงหาผลกำไรซึ่งไม่จำกัดเฉพาะกิจการขนาดใหญ่แต่ยังรวมถึงกิจการขนาดกลางและขนาดเล็กโดยคำนึงถึงการติดต่อสัมพันธ์กับกิจการอื่น ๆ ที่ยึดหลักความรับผิดชอบต่อสังคมเช่นเดียวกัน

จากแนวคิดและนิยามของ CSR ของนักวิชาการและองค์กรต่าง ๆ สามารถสรุปได้ว่า CSR เป็นแนวคิดที่องค์กรนำมาใช้ในการดำเนินงานขององค์กร โดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการให้ความสำคัญกับหลักธรรมาภิบาลเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับ

องค์กรในระยะยาว ซึ่งแนวโน้มของแนวคิดดังกล่าวได้รับความสนใจจากองค์กรต่าง ๆ ทั่วโลกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องรวมถึงองค์กรในประเทศไทยเช่นเดียวกัน

การบัญชีตามความรับผิดชอบต่อสังคม

การบัญชีความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นแนวคิดทางบัญชีที่แตกต่างไปจากการบัญชีการเงินแบบเดิม การบัญชีตามแนวคิดนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม บทความนี้อธิบายถึงข้อจำกัดของการบัญชีแบบเดิม ความหมายและแนวคิดของการบัญชีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยอธิบายถึงงบมูลค่าเพิ่ม การบัญชีสิ่งแวดล้อม และการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับพนักงาน ซึ่งเป็นการบัญชีและการรายงานตามความรับผิดชอบต่อสังคม งบมูลค่าเพิ่มสะท้อนถึงปรัชญาการดำเนินธุรกิจโดยให้ความสำคัญกับแนวคิดในเรื่องการสร้างงานและการทำประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม นอกเหนือไปจากผลกำไร งบมูลค่าเพิ่มแสดงถึงกิจกรรมที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มแก่กิจการ รวมทั้งการแบ่งสรรมูลค่าเพิ่มดังกล่าวให้กับสังคม รัฐบาล เจ้าของเงินทุน ลูกจ้าง ลูกจ้าง และสิ่งแวดล้อม โดยมองว่ากิจการเป็นผู้สร้างความมั่งคั่งให้กับสังคม เนื่องจากกิจการก่อให้เกิดการจ้างงาน รัฐบาลได้รับภาษีอากรมากขึ้น ผู้ลงทุนและเจ้าหนี้ได้รับผลตอบแทนในรูปเงินปันผลและดอกเบี้ยจ่าย นอกจากนี้มูลค่าเพิ่มยังเกิดขึ้นจากจำนวนเงินที่กิจการนำไปลงทุนเพิ่มในธุรกิจอีกด้วย งบมูลค่าเพิ่มดังกล่าวมิได้มาทดแทนงบการเงินงบใดงบหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นการนำเสนอข้อมูลเพิ่มเติมนอกเหนือไปจากงบการเงินที่เคยนำเสนออยู่แล้วตามปกติ การบัญชีสิ่งแวดล้อมเป็นการตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อกิจการ และพยายามค้นหามาตรการต่าง ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบด้านลบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมจากการบัญชีแบบเดิม โดยระบุถึงรายได้และค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมจากการบัญชีแบบเดิมออกมาให้ได้ รวมทั้งพยายามคิดค้นมาตรการในการวัดผลการดำเนินงาน การประเมินผลและการรายงานในรูปแบบใหม่ เพื่อใช้ทั้งภายในและภายนอกกิจการ การบัญชีสิ่งแวดล้อมจึงเกี่ยวข้องกับการบันทึก จำแนก เปิดเผยรายการ และเหตุการณ์ทางการบัญชีของกิจการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ผู้ใช้ทราบถึงรายการและเหตุการณ์ทางการบัญชีด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น และความรับผิดชอบต่อกิจการที่มีต่อสิ่งแวดล้อม การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับพนักงาน แสดงข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนพนักงาน อายุ เพศ จำนวนปีที่ทำงาน สภาพการทำงาน การฝึกอบรม ผลประโยชน์อื่น ๆ อัตราการหมุนเวียนของพนักงาน และอัตราการขาดงาน เป็นต้น การนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับพนักงานดังกล่าว สะท้อนถึงทัศนะที่ว่าความสำเร็จของกิจการขึ้นอยู่กับพนักงาน ซึ่งเป็นทรัพยากรอันมีค่าต่อองค์กร (วิเชษฐ์ โรจนสุกาญจน์ และศิลปพร ศรีจันทเพชร, 2557)

แนวคิดและความหมายของสิ่งแวดล้อม

การบัญชีสิ่งแวดล้อม หมายถึง การบัญชีที่แสดงสารสนเทศเกี่ยวกับผลกระทบของสิ่งแวดล้อม และผลการปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กรธุรกิจเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารสิ่งแวดล้อมของธุรกิจอุตสาหกรรมต่าง ๆ (ดวงมณี โกมารทัต, 2548)

การบัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อม หมายถึง การบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการตอบโต้ขององค์กรธุรกิจต่อประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม (Gray, 1994 อ้างถึงใน จักรพันธ์ จินดาวงศ์, 2547)

การนำบัญชีสิ่งแวดล้อมมาใช้ในธุรกิจ สามารถช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องภายในและภายนอกทราบถึงต้นทุนและหนี้สินด้านสิ่งแวดล้อมเป็นประโยชน์ในการบริหารองค์กร ซึ่งจะให้เกิดการพัฒนาบัญชีสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรที่มีต่อสิ่งแวดล้อม (สุภัทรธร ทวีจันทร์, 2556) ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น สนับสนุนการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการพัฒนาและใช้สิ่งแวดล้อม การเคารพสิทธิมนุษยชนในธุรกิจของตน การดำเนินธุรกิจตามหลักการของการแข่งขันในกรอบของกฎหมายและข้อบังคับ โดยเฉพาะด้านสุขอนามัย และการเสียภาษีที่ถูกต้อง (วโรทัย โกศลพิศิษฐ์กุล, 2550) โดย คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ได้ให้หลักการที่สำคัญในการเปิดเผยข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นการปฏิบัติตามแนวทางความรับผิดชอบต่อสังคม 7 ข้อ ดังนี้ 1) การกำกับดูแลองค์กรที่ดี 2) การประกอบธุรกิจด้วยความเป็นธรรม 3) การเคารพสิทธิมนุษยชนและการปฏิบัติต่อแรงงานอย่างเป็นธรรม 4) ความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค 5) การร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม 6) การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และ 7) นวัตกรรมและการเผยแพร่วัตกรรมจากการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม (คณะทำงานส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของบริษัทจดทะเบียน, 2551)

บางองค์กรได้เริ่มมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแล้ว ซึ่งมีต้นทุนและค่าใช้จ่ายเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และให้นักบัญชีเข้ามามีบทบาทในการทำบัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อมแต่ปัญหาที่คาดว่าจะเกิดกับนักบัญชีขององค์กรที่ใช้การบัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อม คือการขาดมาตรฐานการบัญชี และมาตรฐานการสอบบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการบัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อมที่มาสารนำไปเป็นกรอบในการปฏิบัติงาน จึงทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติอยู่หลายประการ การบัญชีสิ่งแวดล้อมเป็นการบัญชีที่ให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม เพื่อยุติการเกี่ยวกับต้นทุนและผลประโยชน์อันเกิดจากกิจกรรมขององค์กรที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน ทั้งที่เป็นข้อมูลด้านการเงินและข้อมูลที่ไม่เกี่ยวกับการเงิน เนื่องจากผลกระทบของปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นสำคัญต่อภาพลักษณ์องค์กรที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการนำมาตรวจสอบและควบคุมอย่างจริงจัง การบัญชีสิ่งแวดล้อมจะมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยในการจัดทำระบบบัญชีได้ เนื่องจากระบบบัญชีที่มีอยู่สามารถรับรองได้เพียงต้นทุนที่เกิดขึ้นจริงหรือรายการที่มีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่นอนในการที่องค์กรจะได้รับหรือเสียประโยชน์เชิงเศรษฐกิจเท่านั้น หากองค์กรสามารถบริหารจัดการและนำเสนอต่อสาธารณชนได้ จะทำให้ผู้บริหาร ผู้มีส่วนได้เสียสามารถวางแผน วิเคราะห์ และตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ประกอบกับองค์กรสามารถสะท้อนถึงจิตสำนึก ความรับผิดชอบต่อที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนขององค์กรต่อไป (สุภัทรธร ทวีจันทร์, 2556)

KimioUno (1998) ให้ความหมายของการบัญชีสิ่งแวดล้อม ไว้ว่า เป็นการจัดทำบัญชีที่รวบรวมและจัดทำรายงานข้อมูลการบัญชีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเพื่อเปิดเผยข้อมูลต่อผู้มีส่วนได้เสีย การบัญชีสิ่งแวดล้อมได้แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1. การบัญชีสิ่งแวดล้อมที่แสดงภาพรวมระดับชาติ (Environment National Accounting) จะรายงานเกี่ยวกับต้นทุนและค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมที่รัฐบาลต้องลงทุนเพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศให้มีความยั่งยืน (Sustainable) เป็นการแสดงข้อมูลในระดับมหภาค

2. การบัญชีสิ่งแวดล้อมทางบัญชีการเงิน (Environment Financial Accounting) เป็นการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการลงทุนของธุรกิจเพื่อรักษาสິงแวดล้อม มีการแสดงรายได้ ค่าใช้จ่ายที่อาจเกิดขึ้นหรือเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนภาระหนี้สินที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตถ้าไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม รายงานดังกล่าวแสดงในระดับจุลภาคต่อบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก จะแสดงการเปิดเผยข้อมูลตามมาตรฐานการบัญชีหรือข้อบังคับที่ทางราชการกำหนดไว้

3. การบัญชีสิ่งแวดล้อมทางการบริหารหรือการบัญชีบริหารสิ่งแวดล้อม (Environment Management Accounting) เป็นการเปิดเผยข้อมูลและการจัดทำรายงานข้อมูลด้านการลงทุน ต้นทุน และรายได้ที่เป็นผลกระทบจากการบริหารสิ่งแวดล้อมของธุรกิจ เป็นการจัดทำรายงานต่อฝ่ายบริหารฝ่ายในของธุรกิจ

การบัญชีสิ่งแวดล้อม (Environmental Accounting)

การยอมรับผลการดำเนินงานขององค์กรเกี่ยวกับการบัญชีสิ่งแวดล้อมสามารถสื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกทราบถึงต้นทุนและหนี้สินด้านสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบของกิจการที่มีต่อสิ่งแวดล้อมการบัญชีสิ่งแวดล้อมมีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงระบบบัญชีที่เป็นอยู่ในปัจจุบันรวมทั้งการนำเสนอรายงานต่อสาธารณชนหรือบุคคลภายนอกในเรื่องการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมของกิจการ ดังนั้น กิจการควรให้ความสำคัญต่อการบัญชีสิ่งแวดล้อม ดังนี้ (นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ และศิลปพร ศรีจันเพชร, 2559)

1. การวัดมูลค่าและการแสดงรายการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในงบการเงิน

รายการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมจะบันทึกและรับรู้เป็นองค์ประกอบของงบการเงินได้ก็ต่อเมื่อรายการและเหตุการณ์ทางบัญชีดังกล่าวเป็นไปตามคำนิยามขององค์ประกอบของงบการเงินและเข้าเกณฑ์การรับรู้รายการ องค์การสหประชาชาติได้จัดตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาและเสนอแนวทางปฏิบัติทางการบัญชีและการรายงานที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมคณะทำงานดังกล่าวเรียกว่ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญว่าด้วยมาตรฐานสากลเกี่ยวกับการบัญชีและการรายงาน (ISAR) ซึ่งได้ให้แนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับบัญชีสิ่งแวดล้อมโดยครอบคลุมถึงการรับรู้ต้นทุนสิ่งแวดล้อม การรับรู้หนี้สินด้านสิ่งแวดล้อม การรับรู้ค่าชดเชยที่คาดว่าจะได้รับจากบุคคลที่สามารถวัดมูลค่าหนี้สินด้านสิ่งแวดล้อม และการเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อม การรับรู้ต้นทุนสิ่งแวดล้อม ประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับการรับรู้ต้นทุนสิ่งแวดล้อม คือ กิจการควรรับรู้ต้นทุนสิ่งแวดล้อมเป็นค่าใช้จ่ายในงวดที่เกิดขึ้น หรือควรบันทึกเป็นรายจ่ายฝ่ายทุนและทยอยรับรู้ค่าใช้จ่ายในแต่ละงวดตามความเหมาะสม กลุ่มผู้เชี่ยวชาญว่าด้วยมาตรฐานสากลเกี่ยวกับการบัญชีและการรายงานได้กำหนดแนวทางปฏิบัติว่ากิจการควรรับรู้ต้นทุนสิ่งแวดล้อมเป็นสินทรัพย์ หากรายการทางบัญชีเกี่ยวกับต้นทุนสิ่งแวดล้อมดังกล่าวเป็นไปตามคำนิยาม “สินทรัพย์” ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของงบการเงิน และรายการนั้นเข้าเกณฑ์การรับรู้รายการตามกรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน

2. การรับรู้ต้นทุนสิ่งแวดล้อม

กิจการควรรับรู้ต้นทุนสิ่งแวดล้อมเป็นค่าใช้จ่ายในงวดที่เกิดขึ้น หรือควรบันทึกเป็นรายจ่ายฝ่ายทุนและทยอยรับรู้เป็นค่าใช้จ่ายในแต่ละงวดตามความเหมาะสม กลุ่มผู้เชี่ยวชาญว่าด้วยมาตรฐานสากลเกี่ยวกับการบัญชีและการรายงานได้กำหนดแนวทางปฏิบัติว่ากิจการควรรับรู้ต้นทุน

สิ่งแวดล้อมเป็นสินทรัพย์ หากรายการทางบัญชีที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนสิ่งแวดล้อมดังกล่าวเป็นไปตาม
คำนิยามของ “สินทรัพย์” ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของงบการเงิน และรายการนั้นเข้าเกณฑ์การรับรู้
รายการตามคำนิยามของสินทรัพย์ ตามกรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน

3. การรับรู้หนี้สินด้านสิ่งแวดล้อม

กิจการควรรับรู้หนี้สินด้านสิ่งแวดล้อม เมื่อกิจการมีภาระผูกพันในปัจจุบันของกิจการ
ซึ่งภาระผูกพันดังกล่าวเป็นผลของเหตุการณ์ในอดีต ซึ่งการชำระภาระผูกพันนั้นคาดว่าจะส่งผลให้เกิด
สูญเสียทรัพยากรที่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคต ซึ่งภาระผูกพันดังกล่าวเป็นสิ่งที่กิจการทราบ
จำนวนเงินและช่วงเวลาที่ต้องจ่ายชำระหนี้สินนั้น สามารถวัดได้อย่างน่าเชื่อถือ

4. กิจการไม่ควรหักลบค่าชดเชยที่คาดว่าจะได้รับจากบุคคลที่สามกับหนี้สินด้าน
สิ่งแวดล้อมแต่ควรรับรู้เป็นรายการสินทรัพย์แยกต่างหาก เว้นแต่กิจการจะมีสิทธิตามกฎหมายให้
นำมาหักลบกันได้ หากกิจการแสดงจำนวนที่หักลบเนื่องจากสิทธิตามกฎหมาย กิจการควรเปิดเผย
จำนวนเงินรวมของหนี้สินด้านสิ่งแวดล้อมและค่าชดเชย โดยปกติกิจการจะรับรู้หนี้สินด้านสิ่งแวดล้อม
ตามความรับผิดชอบในเบื้องต้นทั้งหมด แต่ถ้าบุคคลที่สามไม่จ่ายค่าชดเชยให้กิจการไม่ว่าด้วยเหตุผล
ใด ๆ กิจการต้องบันทึกหนี้สินเต็มทั้งจำนวน ยกเว้นกรณีที่กิจการไม่ต้องรับผิดชอบในส่วนบุคคลที่สาม

5. การเปิดเผยข้อมูลและการรายงานต่อบุคคลภายนอกสำหรับประเทศที่พัฒนาแล้ว ได้ให้ความสำคัญ
กับการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมสาเหตุของมลพิษเป็นผลจากการกระทำของมนุษย์เป็นส่วน
ใหญ่ โดยมีประชากรเพิ่มมากขึ้นมีความต้องการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติเพื่อใช้เป็นปัจจัยในการ
ดำรงชีวิตและสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก จึงทำให้เกิดความไม่สมดุลในธรรมชาติก่อให้เกิดปัญหา
รุนแรงทางด้านสิ่งแวดล้อมและปัญหามลพิษล้วนแต่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตของมนุษย์ หากมนุษย์
ไม่มีจิตสำนึกร่วมกันในการแก้ไขและรักษาสภาพแวดล้อม ย่อมเป็นเหตุให้มนุษย์เราต้องประสบปัญหา
ในอนาคตอย่างแน่นอน (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2558) ประเทศที่พัฒนาแล้วได้มีการจัดการ
เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยมีมาตรการที่เข้มงวดในการควบคุมเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร
ธรรมชาติ ซึ่งอาจมีเหตุผลมาจากเคยได้รับภัยพิบัติจากการรับผลจากมลพิษและความเสื่อมโทรม
ของสิ่งแวดล้อม อีกทั้งต้องเสียเวลาและเงินทองเพื่อปรับปรุงสิ่งแวดล้อมที่เสียหายให้คืนสู่สภาพเดิม
การบัญชีสิ่งแวดล้อม เป็นการตระหนักรู้ถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อกิจการและพยายามค้นหาเพื่อ
หลีกเลี่ยงผลกระทบด้านลบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมจากระบบบัญชีแบบเดิมออกมาให้ได้และพยายามคิดค้น
มาตรการในการวัดผลการดำเนินงาน การประเมินผล และการรายงานในรูปแบบใหม่เพื่อใช้ทั้งภายใน
และภายนอกองค์กร (นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ และศิลปพร ศรีจันเพรช, 2559)

ความแตกต่างระหว่างการบัญชีตามความรับผิดชอบต่อสังคม กับการบัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการบัญชีตามความรับผิดชอบต่อสังคม กับการบัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อม

การบัญชีตามความรับผิดชอบต่อสังคม	การบัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อม
1. การรายงานความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility Reporting หรือ CSR) เป็นการเผยแพร่ข้อมูลในรูปรายงาน การบัญชีความรับผิดชอบต่อสังคม รายงานดังกล่าวเกี่ยวกับเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมหลายอย่าง เช่น สถานะแวดล้อม หรือสิ่งแวดล้อมหรือสภาพแวดล้อม (Environment) เงินเดือนและผลตอบแทนลูกจ้าง และผู้บริหาร เงินบริจาค และการช่วยเหลือสังคม และการดำเนินธุรกิจที่ยึดมั่นในจริยธรรม เป็นต้น	1. การรายงานสิ่งแวดล้อม การรายงานสิ่งแวดล้อม (Environmental Reporting) หมายถึง การนำเสนอข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นตัวเงิน และไม่เป็นตัวเงิน - ตัวอย่างของข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นตัวเงิน เช่น ต้นทุนที่กิจการต้องจ่ายเนื่องจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายสิ่งแวดล้อม และต้นทุนที่กิจการจ่ายลงทุนในโครงการเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม - ตัวอย่างของข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ไม่เป็นตัวเงิน เช่น ข้อมูลจำนวนหน่วยของทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้ไป ข้อมูลพลังงานที่ใช้ไป และข้อมูลมลภาวะเป็นพิษที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ (Ecological System) เป็นต้น
2. การนำเสนอ งบการเงินที่ว่าการบางกิจการอาจแสดงข้อมูลเพิ่มเติม นอกเหนือจากที่แสดงไว้ในงบการเงิน เช่น รายงานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรืองบมูลค่าเพิ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมที่มีปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญหรือเมื่อลูกจ้างเป็นกลุ่มผู้ใช้งบการเงินที่สำคัญ กิจการควรแสดงข้อมูลดังกล่าวเพิ่มเติม หากผู้บริหารเชื่อว่าข้อมูลเหล่านี้จะช่วยผู้ใช้งบการเงินในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจได้ดีขึ้น แนวคิดของการบัญชีความรับผิดชอบต่อสังคมได้พัฒนาให้เกิดการบัญชี และการรายงานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น งบมูลค่าเพิ่ม การบัญชีสิ่งแวดล้อม การบัญชีสำหรับความยั่งยืนยาวนาน การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับพนักงาน หรือรายงานการจ้างงาน เป็นต้น	2. การวัดมูลค่าและการแสดงรายการที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในงบการเงินในปัจจุบันยังไม่มีมาตรฐานการบัญชีสำหรับการบัญชีสิ่งแวดล้อมเป็นการเฉพาะ ดังนั้น แนวทางปฏิบัติในการนำเสนอข้อมูลที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน จึงอิงกับความต้องการข้อมูลของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย อย่างไรก็ตามเมื่อเกิดรายการและเหตุการณ์ทางการบัญชีที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม นักบัญชียังคงต้องพิจารณาถึงกรอบแนวคิดฯ และมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาปฏิบัติกับรายการและเหตุการณ์ทางบัญชีดังกล่าว ในการรับรู้ การวัดมูลค่า การแสดงรายการ และการเปิดเผยข้อมูลสำหรับบัญชีสิ่งแวดล้อม จะเกี่ยวข้องกับนิยามของสิทธิ์และหนี้สินตามกรอบแนวคิดฯ กล่าวคือ รายการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 1 (ต่อ)

การบัญชีตามความรับผิดชอบต่อสังคม	การบัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อม
	จะบันทึกและรับรู้เมื่อรายการและเหตุการณ์ทางบัญชีดังกล่าวเป็นไปตามค่านิยมขององค์ประกอบของงบการเงินและเข้าเกณฑ์การรับรู้รายการ องค์การสหประชาชาติได้จัดตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษา และเสนอแนวคิดทางปฏิบัติทางการบัญชี และการรายงานที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม คณะทำงานดังกล่าว เรียกว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านมาตรฐานสากลเกี่ยวกับการบัญชีและการรายงาน (Intergovernmental Working Group of Experts on International)
3. แนวคิดของการบัญชีความรับผิดชอบต่อสังคม ได้พัฒนาให้เกิดการบัญชี และการรายงานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น งบมูลค่าเพิ่ม (Value Added Statements) ตัวอย่างเช่น การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับพนักงานเป็นเรื่องหนึ่งของการบัญชีตามความรับผิดชอบต่อสังคม เนื่องจากข้อมูลดังกล่าว (เช่น จำนวนพนักงานการฝึกอบรม สวัสดิการ) ย่อมเป็นที่สนใจต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียหลายกลุ่ม เช่น ผู้ลงทุน หน่วยงานราชการ สหภาพแรงงาน และสาธารณชน เป็นต้น ในทางปฏิบัติ กิจการอาจเปิดเผยข้อมูลเหล่านี้ในรายงานประจำปี หรือจัดทำรายงานแยกต่างหาก การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับพนักงาน หรือการรายงานการจ้างงาน (Employment Report) ควรแสดงถึงขนาดและองค์ประกอบของแรงงานที่กิจการใช้ การทำงานของลูกจ้าง และผลประโยชน์ที่ลูกจ้างได้รับ รายงานการจ้างงานอาจประกอบด้วยข้อมูล	3. การบัญชีสิ่งแวดล้อม (Environmental Accounting) การบัญชีสำหรับความยั่งยืน ยาวนาน (Sustainability Accounting) การรายงานและเปิดเผยข้อมูลต้นทุนและผลประโยชน์ที่เกิดจากการกระทำหรือกิจกรรมขององค์กรที่ส่งผลกระทบต่อสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม โดยการรายงานและการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวเป็นทั้งข้อมูลที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน เช่น การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับพนักงาน (Employee Report) หรือรายงานการจ้างงาน (Employment Report) เป็นต้น 3.1 จัดทำรายงานเปิดเผยการดำเนินงานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม (CSR Report) โดยอาจจะระบุไว้ในรายงานประจำปี (Annual Report) หรือจัดทำเป็นฉบับแยกต่างหากจากรายงานประจำปี ที่เรียกว่า รายงานความยั่งยืน (Sustainability Report) ตามรูปแบบสากลยอมรับ คือ Global Reporting Initiative (GRI) ได้กำหนดแนวทางจี 3 (G3 Guideline)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

การบัญชีตามความรับผิดชอบต่อสังคม	การบัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อม
เช่น จำนวนพนักงานลูกจ้าง สถานที่ตั้งของการจ้างงาน การแจกแจงอายุของแรงงานประจำปี ชั่วโมงการทำงานระหว่างปี ต้นทุนพนักงาน และลูกจ้าง ข้อมูลเงินบำนาญ การศึกษาและการอบรม รวมถึงต้นทุนดังกล่าว อัตราส่วนการจ้างงาน และข้อมูลเพิ่มเติม (เช่น ความสัมพันธ์ทางเชื้อชาติ ข้อมูลสถิติสุขภาพ และความปลอดภัย เป็นต้น	และควรครอบคลุมเนื้อหาในหัวข้อดังต่อไปนี้เป็นอย่างน้อย 3.1.1 การดำเนินงานด้านธุรกิจ กล่าวถึงวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ของธุรกิจที่สะท้อนหลักการและแนวทางปฏิบัติตามหลัก CSR โครงสร้างการกำกับดูแลกิจการที่ดี และผลการดำเนินงาน 3.1.2 การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยกล่าวถึงนโยบายการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย กระบวนการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และการฟื้นฟูธรรมชาติและกระบวนการจัดการของเสีย และวัสดุเหลือใช้จากกระบวนการผลิต ลักษณะของผลิตภัณฑ์และบริการที่เป็นประโยชน์ มีคุณค่าต่อผู้บริโภค สังคม และสิ่งแวดล้อม 3.1.3 การดำเนินงานด้านสังคม กล่าวถึงนโยบายการจัดการด้านแรงงานและพนักงาน สวัสดิภาพในการทำงานของพนักงาน การพัฒนาและฝึกอบรมพนักงาน และการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนและสังคมโดยรอบพื้นที่ตั้งของธุรกิจ 3.2 จัดทำข้อมูลในรายงานให้ชัดเจน กระชับ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย หลีกเลี่ยงข้อมูลที่ไม่จำเป็น โดยสรุปการดำเนินการทั้งด้านดี และด้านไม่ดีตามข้อเท็จจริง หากมีการอ้างอิงแหล่งข้อมูลจากภายนอกให้ระบุแหล่งที่มาของข้อมูล และกลั่นกรองความถูกต้องของข้อมูล ก่อนนำมาเปิดเผยไว้ในรายงาน 3.3 จัดให้มีช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยสะดวก เช่น จัดทำรายงานทั้งในรูปแบบภาษาไทย และภาษาอังกฤษ รวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ของธุรกิจหรือบริษัท

กรณีศึกษาธุรกิจที่ทำบัญชีสิ่งแวดล้อมให้เป็นส่วนหนึ่งของการบัญชีตามความรับผิดชอบต่อสังคม บริษัทที่ได้รับ ISO 14001 ในนิคมอุตสาหกรรมโรจนะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการศึกษาของ สว่างจิต แซ่ผ่าน (2557) เรื่องการประยุกต์ใช้การบัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อมของบริษัท ที่ ได้รับ ISO14001 ในนิคมอุตสาหกรรม โรจนะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่า การรับรู้ด้านต้นทุนสิ่งแวดล้อม หนี้สินสิ่งแวดล้อม และค่าชดเชย จะรับรู้รายการทันทีเมื่อเป็นไปตามเงื่อนไข การรับรู้รายการตามกรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน การวัดมูลค่าหนี้สินด้านสิ่งแวดล้อม ใช้วิธีราคาทุนในปัจจุบัน การเปิดเผยข้อมูลและการรายงานด้านสิ่งแวดล้อมแสดงรายการเป็นค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุนแต่ไม่แสดงรายการเป็นข้อเฉพาะสำหรับบัญชีสิ่งแวดล้อม และไม่เปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงิน เว้นแต่เงินชดเชยค่าเบี้ยประกันที่ได้รับตอนน้ำท่วมเท่านั้นที่แสดงรายการแยกต่างหากในงบการเงิน

แต่อย่างไรก็ตาม บริษัทที่ไม่ให้ความสำคัญต่อการบัญชีสิ่งแวดล้อมเท่าที่ควรเนื่องจากมีความเห็นว่าการจัดทำบัญชีสิ่งแวดล้อมเป็นความยุ่งยากและกดดันโดยไม่จำเป็น บางรายการยากต่อการตีความ จึงควรมีการกำหนดให้กิจกรรมต้องเปิดเผยข้อมูลที่เป็นสาระสำคัญในทางปฏิบัติตามกฎหมาย เพราะการบัญชีสิ่งแวดล้อมไม่ใช่การแก้ปัญหา แต่เป็นการช่วยให้ตระหนักถึงความสำคัญ และหาวิธีการประยุกต์ใช้ให้ดีขึ้นต่อไป เพื่อประโยชน์ของบริษัทและสังคมรอบข้าง

ธุรกิจโรงสีข้าวในจังหวัดกำแพงเพชร

จากการศึกษาของ นางลักษณ จีจุ และทิพย์วรรณ ศิบุญนันท์ (2557) เรื่อง การศึกษาผลกระทบและการจัดทำบัญชีสิ่งแวดล้อมเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนกรณีศึกษา : ธุรกิจโรงสีข้าวในจังหวัดกำแพงเพชรพบว่าประชาชนได้รับผลกระทบจากการดำเนินธุรกิจโรงสีข้าวพบมากที่สุด คือ ปัญหาเรื่องฝุ่นละออง และเสียงรบกวน กลิ่นที่ไม่พึงประสงค์ อากาศเสีย น้ำเสีย และขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล ส่งผลให้มีผลกระทบด้านสุขภาพ คือ ประชาชนเป็นโรคผิวหนัง โรคระบบทางเดินหายใจ และส่งผลให้มีผลกระทบด้านการดำเนินชีวิตในเรื่องเสียงดังรบกวนจากการเดินเครื่องจักรสถานประกอบการ จึงมีวิธีการจัดการคือการจัดการน้ำเสีย โดยการบำบัดน้ำเสียด้วยวิธีการใช้บ่อเกรอะ บ่อซึม ระบายน้ำทิ้งด้วยท่อระบายน้ำ ก่อนปล่อยไหลซึมลงดิน การจัดการขยะมูลฝอย จะมีวิธีการจัดการแบ่งออกเป็นสองส่วน คือขยะที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้จะนำไปทิ้งแล้วทำการฝัง ส่วนขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ก็จะนำมาทำปุ๋ยหมักและขายต่อไป

แต่อย่างไรก็ตาม การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของสถานประกอบการยังไม่ครอบคลุมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งหมดรวมทั้งยังไม่ได้มีวิธีการจัดการผลกระทบที่เกิดขึ้นมากที่สุดคือปัญหาเรื่องฝุ่นละออง จึงทำให้ผลกระทบที่เกิดขึ้นดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไขปัญหา การวิเคราะห์ต้นทุนสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงสีข้าวในจังหวัดกำแพงเพชร ไม่มีการวิเคราะห์ต้นทุนสิ่งแวดล้อมสามารถแก้ไขได้โดยจัดทำรูปแบบการนำเสนอในส่วนของรายงานที่เป็นตัวเงิน คือ รายงานต้นทุนสิ่งแวดล้อม ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ต้นทุนในการป้องกัน ต้นทุนการตรวจสอบ ต้นทุนความล้มเหลวภายใน และต้นทุนความล้มเหลวภายนอก ส่วนการงานที่ไม่เป็นตัวเงินควรนำเสนอ

ในรายงานคณะกรรมการบริษัท โดยมีคู่มือการจัดทำบัญชีสิ่งแวดล้อมสำหรับเป็นแนวปฏิบัติในการจัดทำบัญชีสิ่งแวดล้อมของธุรกิจโรงสีข้าว และการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมต่อสาธารณชน เป็นการเพิ่มคุณค่าของธุรกิจ ผู้ประกอบการได้ทราบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินธุรกิจของตน รวมทั้งร่วมกันหาวิธีการจัดการผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินธุรกิจที่ตรงจุด และสามารถจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน ปัญหาต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้องค์กรธุรกิจที่ส่งผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม อย่างเช่นธุรกิจโรงสีข้าวได้ตระหนักถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่อาจจะเกิดขึ้นได้มีวิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน ต่อไป

ธุรกิจโรงแรมในจังหวัดกาญจนบุรี

จากการศึกษาของขวัญนรี กล้าปราบโจร และคณะ (2559) เรื่อง การบัญชีสิ่งแวดล้อมเพื่อการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนของธุรกิจโรงแรมในจังหวัดกาญจนบุรีพบว่า กระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยรวม อยู่ในระดับมาก ธุรกิจโรงแรมส่วนใหญ่ไม่มีการรับรู้ จัดประเภทและเปิดเผยค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อม ธุรกิจโรงแรมควรรับรู้ค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมเป็นไปตามกรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน (ปรับปรุง 2558) และจัดประเภทค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมตามประเภทกิจกรรม โดยเปิดเผยค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมเป็นรายการแยกต่างหากไว้ในงบกำไรขาดทุน หมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมทั้งเปิดเผยไว้ในรายงานต่าง ๆ ที่ไม่ใช่รายงานทางการเงิน แนวทางการจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายสิ่งแวดล้อมเพื่อการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนของธุรกิจโรงแรมประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านกระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อม และด้านการจัดทำบัญชีสิ่งแวดล้อมเพื่อการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน

บทสรุป

จากการที่มีเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามามีบทบาททางธุรกิจและมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของธุรกิจอยู่ตลอดเวลาทำให้ผู้ประกอบการต้องมีการปรับตัวและสร้างกลยุทธ์ใหม่เพื่อให้ธุรกิจของตนเองอยู่รอดตลอดจนสร้างความสำเร็จให้กับธุรกิจของตน ดังนั้น ธุรกิจจึงต้องดูแนวโน้มและทิศทางของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่อาจเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในปัจจุบันการลงทุนในประเทศ การบริโภคของประชาชนที่เพิ่มขึ้น เกิดการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในปริมาณที่สูงจนเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมหลาย ๆ ด้านตามมา ดังเช่น ปัญหาโลกร้อนที่กำลังเป็นที่กังวลของคนทั่วโลก ซึ่งปัญหาเหล่านี้ผลักดันให้คนในสังคมโดยเฉพาะกลุ่มผู้บริโภคเกิดความตระหนักในเรื่องดังกล่าวและหันมาสนใจถึงคุณธรรมความรับผิดชอบต่อสังคมในการดำเนินธุรกิจขององค์กร ผู้ประกอบของธุรกิจจึงต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมและเพื่อเป็นแนวคิดพื้นฐานที่องค์กรธุรกิจต้องปฏิบัติตามความคาดหวังของสังคม สิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นประเด็นหลักที่สังคมให้ความสำคัญและกลายเป็นกระแสหรือข้อปฏิบัติในโลกของธุรกิจ ส่งผลให้ธุรกิจต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและการปฏิบัติทางธุรกิจจากเดิมที่มุ่งเน้นแต่ผลกำไรเป็นการคำนึงถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นต่อส่วนรวมเพิ่มขึ้นด้วย ก่อให้เกิดแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นปัจจัยแวดล้อมทางธุรกิจด้านสังคม

การบัญชีตามความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility Accounting) เป็นการรายงานข้อมูลเกี่ยวกับการเงินและข้อมูลที่ไม่เกี่ยวกับการเงินถึงต้นทุนและผลประโยชน์ที่เกิดจาก

การประกอบกิจการด้วยความดูแลใส่ใจต่อผู้มีส่วนได้เสียเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ ตลอดจนมีธรรมาภิบาลเป็นเครื่องกำกับให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใสและยุติธรรม มีความตระหนักถึงผลกระทบทางลบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งการบัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Accounting) เป็นแนวทางสำหรับนักบัญชีที่จะได้นำวิชาชีพไปปรับใช้สังคม และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร โดยเกี่ยวข้องกับรายได้ และค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม การคิดค้นมาตรการในการวัดผลการดำเนินงาน การประเมินผล และการรายงานในรูปแบบใหม่เพื่อใช้ทั้งภายในและภายนอกกิจการ เพื่อตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อกิจการและพยายามค้นหาเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบด้านลบที่มีต่อสิ่งแวดล้อม การนำบัญชีสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในธุรกิจ ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกจะทราบถึงต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อมจะถูกบันทึกเป็นต้นทุนของสินทรัพย์ก่อให้เกิดการเพิ่มความสามารถหรือประสิทธิภาพของสินทรัพย์อื่น ๆ ที่กิจการเป็นเจ้าของ ลดหรือป้องกันไม่ให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม และการรับรู้หนี้สินด้านสิ่งแวดล้อมตลอดจนการเปิดเผยข้อมูลและการรายงานต่อบุคคลเพื่อการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ทำให้สังคมรู้จักกิจการให้ความสำคัญและตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กร และประสิทธิภาพในการทำงานเพราะกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมทำให้เกิดความตระหนักทั่วองค์กร ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญความรับผิดชอบต่อสังคมสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจ การสร้างผลิตภัณฑ์ที่ช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมส่งผลให้เกิดการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์เป็นช่องทางในการสร้างโอกาสทางธุรกิจใหม่ ๆ ให้เหนือกว่าคู่แข่ง

ดังนั้น การจัดการสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพเป็นการป้องกันล่วงหน้าที่ไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมของชุมชนถูกทำลาย อันเป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการธุรกิจ สร้างภาพลักษณ์สินค้า ยอดขายและผลกำไรในที่สุดให้กับองค์กร นักบัญชีสมัยใหม่จึงต้องมีความรู้ปละมีทักษะ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2558). **สถานการณ์สิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ปี 2558**

โดยคนสองวัย. กรุงเทพฯ: ศูนย์สารสนเทศสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

ขวัญนรี กล้าปราบโจร และคณะ. (2559). **การบัญชีสิ่งแวดล้อมเพื่อการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนของธุรกิจโรงแรมในจังหวัดกาญจนบุรี**. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก:

https://kukr.lib.ku.ac.th/db/index.php?/BKN/search_detail/result/333432.

(2563, 7 มกราคม)

คณะทำงานส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของบริษัทจดทะเบียน. (2551).

เข็มทิศธุรกิจเพื่อสังคม: จากหลักการสู่แนวปฏิบัติ CSR. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก:

<https://www.ryt9.com/s/prg/374588>. (2563, 7 มีนาคม)

- จิรภัทร คงสังข์. (2551). การประยุกต์ใช้แนวปฏิบัติการบัญชีสิ่งแวดล้อมขององค์การสหประชาชาติกับบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ บัญชีมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสยาม.
- จักรพันธ์ จินดาวงศ์. (2547). แนวการปฏิบัติและแนวโน้มทางการบัญชีการเงิน และการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมประเภทที่มีผลกระทบโดยตรงหรือมีนัยสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก:
<http://www.thaithesis.org/detail.php?id=1082547001058>. (2563, 8 มีนาคม)
- ดวงมณี โกมารทัต. (2548). การบัญชีบริหารสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารนักบัญชี. 48(3): 67-93.
- ปกรณ์ อุดมธนะสารสกุล. (2561). การปฏิบัติตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม(CSR) ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม(SMEs) ในประเทศไทย. FEU Academic Review. 12(2): 9-9.
- นงลักษณ์ จิ๋ว และทิพย์วรรณ ศิบุญนันท์. (2557). การศึกษาผลกระทบและการจัดทำบัญชีสิ่งแวดล้อมเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนกรณีศึกษา: ธุรกิจโรงสีข้าวในจังหวัดกำแพงเพชร. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก:
https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:ISkpB3_ZpWoj:https://maesot.kpru.ac.th/. (2563, 7 มกราคม)
- นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ และศิลปพร ศรีจันเพชร. (2559). การควบคุมภายในและการตรวจสอบภายใน. กรุงเทพฯ: ที พี เอ็น เพรส.
- วโรทัย โกศลพิศิษฐ์กุล. (2550). หนังสือของเกษตรกรในชนบทไทย. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก:
www.km.nida.ac.th/home/images/pdf/7-1.pdf. (2563, 7 มีนาคม)
- วิเชษฐ์ ไรจนสุกาญจน์ และศิลปพร ศรีจันเพชร. (2557). การบัญชีตามความรับผิดชอบต่อสังคม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิลปพร ศรีจันเพชร. (2553). การบัญชีตามความรับผิดชอบต่อสังคม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เศรษฐพงศ์ มะลิสวรรณ. (2560). ทำลายล้างธุรกิจ. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก:
<http://www.hmmagonline.com/2017/01/04/internet-thingh-iot-ในปี2017>. (2563, 1 มิถุนายน)
- สว่างจิต แซ่ผ่าน. (2557). การประยุกต์ใช้การบัญชีเพื่อสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่ได้รับ ISO14001 ในนิคมอุตสาหกรรมโรจนะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก:
<http://www.repository.rmutt.ac.th/xmlui/bitstream/handle/123456789/2686/RMUTT-147726.pdf?sequence=1>. (2563, 7 มกราคม)
- สุภัทรธร ทวีจันทร์. (2556). การบูรณาการบัญชีครัวเรือนเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาชุมชนบ้านกลาง ตำบลชะมวง อำเภอดุสิตบุรี จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารบัณฑิตศึกษา. 10(48): 7-16.

- อิสริย์ โชว์วิวัฒนา. (2557). บทบาทนักบัญชี: การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม. **วารสารกรมบัญชีกลาง**. 51(3): 47-51.
- Bilson, J. (2017). **History of Corporate Social Responsibility Trace the Roots Between Corporate citizenship and Economics**. [Online], Available: <http://social-corporate-responsibility-suite-101.com/article.cfm/history-of-corporate-social-responsibility>. (2019, 20 November)
- Carroll, A. B. (1983). **Corporate social responsibility: Will industry respond to cut-backs in social program funding?**. [Online], Available: https://www.researchgate.net/publication/331413180_CSR_Will_Industry_Respond_to_Cutbacks_in_Social_Program_Funding. (2019, 20 November)
- Henriques, A. (2003). **Ten Things You Always Wanted to Know About CSR (But Were Afraid to Ask); Part One: A Brief History of Corporate Social Responsibility (CSR)**. [Online], Available: <https://www.scribd.com/document/60066766/BriefHistoryCSR-PartOne-Adrian>. (2020, 7 January)
- KimioUno. (1998). **Environmental Accounting in Theory and Practice**. [Online], Available: <https://www.springer.com/gp/book/9780792345596>. (2019, 20 November)
- Matten, D. & Crane, A. (2005). Corporate citizenship: Toward an extended Theoretical conceptualization. **Academy of management Review**. 33(2): 404-424.
- The Office of the Securities and Exchange Commission. (2017). **Corporate social responsibility guidelines**. [Online], Available: <https://www.sec.or.th/EN/Pages/Home.aspx>. (2019, 20 November)
- Meehan, J. Meehan K. & Richards, A. (2006). Corporate social responsibility: The e3C-SR model. **International Journal of Social Economics**. 33(5/6): 386-398.
- Waddock, S. (2014). Parallel universes: Companies, academics and the progress of corporate citizenship. **Business and Society Review**. 109(1): 5-42.
- World Business Council for Sustainable Development: WBCSD. (2017). **Sustainable Development Goals**. [Online], Available: <https://www.wbcsd.org/> (2019, 20 November).
-